

АКО ДЕЦАТА НЕ РАЗБЕРАТ, ЧЕ ГИ ОБИЧАМЕ, НИКАКВА РЕФОРМА В УЧИЛИЩЕ НЯМА ДА НИ ПОМОГНЕ ...

(Разговор с проф. Радослав Радев дни преди литературната конференция в Силистра)

Грациела Солакова

Проф. Радослав Радев е наш съгражданин. В момента работи във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ в катедра „Методика на езиковото и литературното обучение и литературознание“. Автор на книги, помагала, изследвания, които ученици и учители използват в подготовката си по литература. Ако имаше термин „жива методика“, то той би подходил най-много на г-н Радев. Неизтощима, неизчерпаема е позитивната енергия, която той влага в обучението. Извоювал си е през годините основателен повод всяка година да посещава Силистра – традиционни са отворените уроци, които изнася в различните училища. Всяка следваща година той „прилага“ различни нови техники за творческо мислене и спонтанно четене. Учениците се чувстват избрани и специални, когато участват в неговите часове. Учителите в организираните след уроците семинари са провокирани да премислят начина си на работа и се зареждат с идеи.

Г-н Радев е разказвач. От онези, които изтеглят нишки от различни кълбета и докато оплитат историята, слушателят не брой кълбетата, а се оставя да бъде уловен в златната паяжина на разказа. Той е пример за това как, когато човек обича децата и литературата, може да бъде мостът, по който да преминават и най-трудните текстове и да оживяват железните „държавни образователни изисквания“, без да бъдат товар, който децата носят на гърба си.

Но онова, което връща всяка пролет г-н Радев в Силистра, е идея – колкото благородна като замисъл, толкова красива като изпълнение. Това е една инициатива на Великотърновския университет и на Регионалния инспекторат – Силистра, с личния ангажимент на експерта по български език и литература г-жа Анета Ненова, чиято изобретателност преборва променящите се условия в организацията. От 2005 г. проф. Радев разговаря с ученици, които желаят да пишат, по проблем, който той обявява предварително. Подказва им идеи. Провокира ги. И след това им дава срок, в който да пишат по темата. На всеки един ученик г-н Радев отговаря с подробна рецензия. Текстове, които изпраща на учениците, не са онези школки препоръки, те са атрактивни, четивни, забавни, с провокации и изключително точен нюх за ученика като автор. Рецензии, които провокират децата да обмислят творбите си, да пропътуват още малко заедно

с проф. Радев и да изпратят отново есето си. Това, което прави г-н Радев, е толкова силно и всеотдайно – като вложен творчески потенциал, като откриване на другия и за другия, като усет за текста и думата, че не може да бъде наречено просто и само „неоценима помощ“. Но е неоценима помощ. В началото на всяка календарна година се организира литературна конференция за единадесетокласници и дванадесетокласници, на която учениците представят своите работи. От няколко години най-добрите есета получават отлични оценки, които се зачитат като издържан приеман изпит за ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

Тази година темата е „Страхът и смелостта в българската литература и култура“. Професор Радев чете, препрочита, отговаря на учениците. Опитва се да стигне до всеки един от тях, докато едновременно с това работи със студенти и учители методисти. Остава по-малко от месец до провеждането на конференцията през март. Потърсихме проф. Радев в това „усилно“ за него време, за да сподели някои впечатления от творческия процес.

– И както казахме „усилно“ – такова ли е времето, професор Радев? Или е разделно? Има ли шанс думата „разделно“ да остане в миналото ...

– В днешното ни общество думата „усилно“ не активира общественото ни развитие, а частните интереси и домогване, поради което двете думи се събират в един израз – усилно разделяне между хората. В такива моменти, за да се спаси, човек трябва да търси и постига своя среда, чрез която да се остойности.

– Имате ли представа колко рецензии сте написали за времето, в което работите по литературната конференция?

– Достатъчни са за една цяла поредица, но тъй като те съдържат предизвикателства към учениците, най-много се радвам, когато започна писмен диалог с тях. Рядко се случва, тъй като все пак съм непознат за децата, но стане ли, е цяло чудо.

– Представяте ли си ученика, когато четете текста?

– Подхождам винаги с разбирането, че пред мен е индивидуалност, която трябва да уважа и преценя. Понякога е достатъчна само една дума, за да разбереш човека. За подобно постигане се изисква обаче оценяващият да не изхожда от собствените си правила и знания, а да вниква в логиката и емоцията на пишещия. Да бъдеш временно другият, е най-добрият начин да бъдеш постоянно себе си.

– Понякога иска ли Ви се да го видите и лично да му кажете това, което пишете?

– Тъй като конференцията е на три етапа: среща с учениците под формата на семинар; период на писане на есетата и рецензиране; накрая конференция, на която те представят творенията си, аз имам възможност да опозная децата и когато имам нещо важно да им кажа, го споделям с тях. Някои ученици

участват и втора година, така че ставаме почти като познайници. Този, който идва отдалеч, има привилегията да не е замесен в делничните отношения, поради което стои по-близо до истината, а не до съображенията.

– **Кое е онова, което спешно трябва да се промени в обучението по литература?**

– Трябва да следваме Иван-Вазовата повеля „Сърцата да мислят, а умовете да чувстват“, защото, ако децата не разберат, че ги обичаме, никаква реформа няма да ни помогне. В крайна сметка литературата е човекознание.

– **Трябва ли да се промени нещо във формата за изпита за матура?**

– Да. Трябва да стане по-трудна, за да не е обидна за нацията ни, и да има устен формат, тъй като умът и любовното обяснение не се разбират със затворена уста.

– **Припомнете някои от най-интересните теми, които сте обявявали, или темите, по които са се получили най-интересни работи.**

– Първоначално започнахме с коментиране на текстове от Хр. Ботев, Ив. Вазов, Елин Пелин, А. Константинов, от които учениците по евристичен път си избираха теми. И тогава може би беше най-интересно. Но тъй като задачата е учениците да не копират чуждия опит и мисли, а да преоткриват себе си, най-привлекателни за тях се оказаха „Забрава и памет“, „Път и пътуване“. Например от първата тема разбрахме, че сме оставили в забрава събитията от края на 40-те и 50-те години на ХХ век, свързани с национализацията, и поколенията са я премълчали. Няколко ученици ни показваха как се формира характер, когато това време отзвучава в родовата памет.

– **Вие участвате в издаването на Алманах на ВТУ, който има интересна история – за всяко издание – поредната буква от азбуката. Споделете ...**

– Поставихме си за цел с алманах „Света гора“ да избегнем цеховостта в изкуството и културата, наследена от тоталитарното време, и наблегнахме на синтеза между литература, изобразително изкуство и музика. Тази редакторска формула се оказа успешна и вече в продължение на 12 години даваме лице на едни от най-интересните явления в съвременното изкуство. Представени са и автори от Силистра – художникът Йордан Маринов, поетът Валентин Чернев и др.

– **На коя буква от азбуката сме сега, проф. Радев?**

– Стигнахме до буквата „Л“, която поради своята мекота малко ни подхлъзна, но у нас думите „мога“ и „искам“ са от двата края на една тръба, в която виждаш най-често само себе си. Най-хубаво е, когато има хора, с които да работиш, а ако ти станат съмишленици – тогава бий барабана – ще уловиш мига, а вечността сама ще приседне до теб на размисъл. (Интервюто е публикувано във в. „Силистренска трибуна“, 11.02.2014 г., № 8, с. 7.)